

Першко Л.О.

Івасюк О.М.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В статті досліджено сучасний стан зміцнення місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів, з урахуванням внесених змін до бюджетного та податкового законодавства, проведено аналіз доходної та видаткової частини місцевого бюджету. Предметом проведеного дослідження є доходи та видатки бюджету міста Ірпінь. Метою дослідження є аналіз фінансових аспектів сучасного стану формування та виконання місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів а також формулювання практичних рекомендації щодо їх удосконалення.

Ключові слова: *місцеві бюджети, децентралізація, бюджетна політика, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів.*

Першко Л.А.

Івасюк А.Н.

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ УКРЕПЛЕНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В УСЛОВИЯХ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

В статье исследовано современное состояние укрепления местных бюджетов в условиях децентрализации финансовых ресурсов, с учетом внесенных изменений в бюджетное и налоговое законодательство, проведен анализ доходной и расходной части местного бюджета. Предметом проведенного исследования являются доходы и расходы бюджета города Ирпень. Целью исследования является анализ финансовых аспектов современного состояния формирования и исполнения местных бюджетов в условиях децентрализации финансовых ресурсов а также формулировка практических рекомендации по их усовершенствованию.

Ключевые слова: *местные бюджеты, децентрализация, бюджетная политика, современные финансовые технологии наполнения местных*

бюджетов, доходы местных бюджетов, расходы местных бюджетов.

Pershko L.A.

Ivasuk A.N.

FINANCIAL ASPECTS STRENGTHENING LOCAL BUDGETS IN CONDITIONS OF FUNDAMENTAL DECENTRALIZATION

The article explored the current state of local budgets strengthening decentralization in terms of financial resources, taking into account changes to the budget and tax legislation, the analysis of revenues and expenditures of local budgets. The object of the study is the income and expenditure budget of Irpin. The study is an analysis of the current state of the financial aspects of the formation and execution of local budgets under decentralization of financial resources and formulation of practical recommendations for improvement.

Keywords: *local budgets, decentralization, budgetary policy, modern financial technologies for filling local budgets, incomes of local budgets, expenditures of local budgets.*

Постановка проблеми. Місцеві бюджети, як елемент економічної перебудови, є одним з базових основ реалізації бюджетної політики країни. Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат. Використання принципу фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. Саме тому одним із важливих напрямів реформування економіки країни є місцеві бюджети, адже вони забезпечують збалансованість соціально-економічного розвитку регіону та формують міжбюджетні відносини, з метою зміцнення місцевих бюджетів та підвищення рівня фінансової самодостатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретико-методологічними проблемами формування та використання фінансових ресурсів місцевих

бюджетів у вітчизняній фінансовій науці присвячені праці вчених-економістів: С.Буковинського, О.Василика, А.Даниленка, О. Кириленко, В. Кравченка, І.Луніної, І.Лютого, В.Опаріна, К.Павлюк, О. Романенко, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації є малодослідженим та потребують проведення подальших досліджень у зв'язку з внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства.

Актуальність теми даного дослідження полягає в тому, що в процесі структурної перебудови економіки України формування фінансової незалежності органів місцевого самоврядування є одним із головних чинників збільшення фінансової спроможності регіону. Забезпечення сталого розвитку територіальних громад в процесах бюджетної децентралізації – пріоритетне завдання органів місцевого самоврядування.

Метою статті є аналіз сучасного стану формування та виконання місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів а також розробка практичних рекомендації щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Проведення бюджетної децентралізації в Україні через збільшення фінансової бази та повноважень органів місцевого самоврядування відбувається вже тривалий період та щороку декларується в Основних напрямках бюджетної політики, а фактично відбувається процес підвищення рівня бюджетної централізації.

Децентралізація бюджетних фінансових ресурсів передбачає:

- зміну системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватись на радянському принципі „від кожного по можливостям – кожному по необхідності”;
- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації різноманітних програм соціально – економічного розвитку [3].

Об'єктивною необхідністю формування нових економічних відносин в Україні є надання гарантій фінансової незалежності місцевим органам влади. Економічний розквіт держави безпосередньо залежить від фінансової стабільності розвитку регіонів. Практика свідчить, що влада на місцевому рівні сьогодні має справу зі складними і загрозливими проблемами, вихід з яких можливий лише запустивши фінансовий механізм та застосувавши сучасні фінансові технології наповнення місцевих бюджетів для активізації економічного зростання й підвищення суспільного добробуту регіонів.

Наукові дослідження з проблем забезпечення фінансової основи місцевих органів влади перебувають у колі зору вітчизняних та закордонних вчених. Так, К.В. Павлюк та Л.І. Василенко й П.С. Бабич розглядають сутність фінансової основи місцевих органів влади як «можливість самостійного розв'язання питань комплексного фінансового забезпечення економічного і соціального розвитку даної території, що входять до компетенції відповідного рівня місцевого управління».

О.П. Кириленко наголошує, що головною ознакою фінансової основи органів місцевого самоврядування є: «володіння і самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на ці органи для реалізації намічених цілей і програм соціально-економічного розвитку території...»; «незалежність від загальнодержавних органів влади в ухваленні певних рішень щодо місцевих проблем і, головне, як забезпечення їхнього розв'язання за допомогою коштів» [4].

Стратегічні перетворення місцевого самоврядування мають на меті належну імплементацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування, що передбачає насамперед розмежування повноважень органів виконавчої влади та органів самоврядування, чіткий розподіл функцій між рівнями влади, підкріплений необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання.

У Європейській декларації прав міст, прийнятій Постійною конференцією

місцевих і регіональних органів влади Ради Європи, наголошується, що громадяни європейських міст мають право на «фінансові механізми і структури, які дозволяють місцевим органам влади знаходити фінансові засоби, необхідні для здійснення прав, визначених у цій Декларації». Декларація про принципи місцевого самоврядування в державах-учасницях Співдружності, прийнята Міжпарламентською асамблеєю СНД, передбачає, що законодавство про місцеве самоврядування має встановити права територіальних співтовариств на матеріально-фінансові ресурси, достатні для самостійного здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і повноважень [2].

Основним законодавчим джерелом бюджетних правовідносин місцевих бюджетів є Бюджетний Кодекс, у якому систематизовано й унормовано цілу низку найважливіших бюджетних питань, а саме:

- приведено у відповідність до Конституції України [1]. терміни проходження основних стадій бюджетного процесу, розмежовано функції між органами державної влади й органами місцевого самоврядування;
- запроваджено паралельне планування бюджетів усіх рівнів для підвищення рівня реальності бюджетних показників, урахування і збалансування інтересів різних регіонів, соціальних груп, усіх учасників бюджетного процесу;
- закріплено конкретні джерела наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, зокрема, до останніх у повному обсязі передано надходження від податку з доходів фізичних осіб. Водночас податок на прибуток підприємств (крім комунальних підприємств), який є ризиковим і нестабільним щодо його сплати, залежним від сезонності виробництва й від рівня економічного розвитку території, віднесено до доходів державного бюджету, які враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам із державного бюджету;
- розмежовано видатки державного й різних рівнів місцевих бюджетів виходячи із принципу субсидіарності, який полягає в наближенні

надання державних послуг до їх безпосереднього споживача.

Аналіз чинного законодавства доводить, що насамперед обов'язок налагодження відповідних взаємовідносин між органами і посадовими особами місцевого самоврядування й місцевими державними адміністраціями покладений на останніх. Це, зокрема, впливає із частини 6 статті 119 Конституції України, яка прямо відзначає відповідальність місцевих державних адміністрацій за взаємодію із органами місцевого самоврядування [1]. Отже, існує нормативно закріплений спеціальний принцип оптимальної взаємодії органів державної виконавчої влади з місцевим самоврядуванням.

Стаття 142 Конституції України передбачає можливість фінансової підтримки органами державного управління органів місцевого самоврядування при виконанні їх владних повноважень [1]. При цьому, органи державної виконавчої влади взаємодіють з органами місцевого самоврядування, по- перше, з питань їхніх спільних інтересів; по-друге, відносять до їхньої компетенції, зокрема питання забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

Існування чіткої світової тенденції на децентралізацію владних повноважень і відповідну децентралізацію акумулювання фінансових ресурсів привело до реформування нормативно-правового забезпечення в Україні в сторону перерозподілу владних повноважень відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування [2]. У відповідності до концептуальних засад Європейської Хартії місцевого самоврядування органи місцевого самоврядування є однією із найбільш важливих засад будь-якого демократичного устрою. «Під місцевим самоврядуванням, – наголошується в Європейській хартії про місцеве самоврядування, – розуміється право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину публічних справ і управляти нею, діючи в рамках закону, під свою відповідальність і на користь місцевого населення» [2].

При визначенні головних напрямів регулювання місцевих бюджетів важливим елементом є формування та виконання дохідної частини бюджетів. Від рівня ефективності формування доходів місцевих бюджетів залежить ступінь можливості виконання органами місцевого самоврядування відповідних функцій, насамперед, щодо соціального захисту населення, надання послуг з освіти, охорони здоров'я, розвитку житлово-комунального господарства.

В сучасних умовах розвитку міста Ірпінь важливу роль відіграє бюджетна децентралізація, що несе за собою стрімкий розвиток всіх складових міста. Реформа 2015 року (органів місцевого самоврядування) відіграла велику роль в децентралізації управлінських функцій влади, розширила можливості організаційного, фінансового та адміністративного впливу місцевих органів самоврядування на соціально-економічні перетворення Ірпінського регіону.

Практичне здійснення реформ місцевого бюджетів залежить і від політичної волі пануючої влади. Це дало можливість стимулювати діяльність органів благоустрою в місті, розширити інфраструктурні об'єкти, змінити зовнішній вигляд міста та почати модернізувати житлово-комунальну інфраструктуру.

Проведений аналіз динаміки доходів бюджету міста Ірпінь свідчить про наявність тенденцій до нарощування їх обсягів, що безумовно є позитивним аспектом діяльності органів місцевого самоврядування (впродовж 2014–2016 рр. дохідна частина поступово зростала). Якщо порівнювати розподіл коштів при децентралізованому бюджеті та централізованому, можна впевнено сказати, що дані зміни несуть позитивні моменти на розвиток міста (табл. 1).

Як видно з таблиці, дохідна база у 2016 році порівняно з 2014 р зросла у 2 рази, що дало можливість реалізувати велику кількість проектів у місті. Щодо порівняльної характеристики фактичних та прогнозованих доходів м. Ірпінь то у 2014 році дохід міста склав 229,8599 млн.грн.

Порівняльна характеристика централізованого та децентралізованого бюджету м. Ірпінь за 2014-2016 роки

Рік	Централізований	Децентралізований	
	2014	2015	2016
Всього доходів, млн.грн.	229,8599	328,6759	437,0022

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [5]

Прогнозований дохід на 2015 рік при централізованому бюджеті був запланований на суму – 252,84589 млн.грн, а на 2016 рік – 278,130479 млн. грн. На рис. 1 зображено планові доходи при централізованому бюджеті та реальні показники при децентралізації бюджету м. Ірпінь.

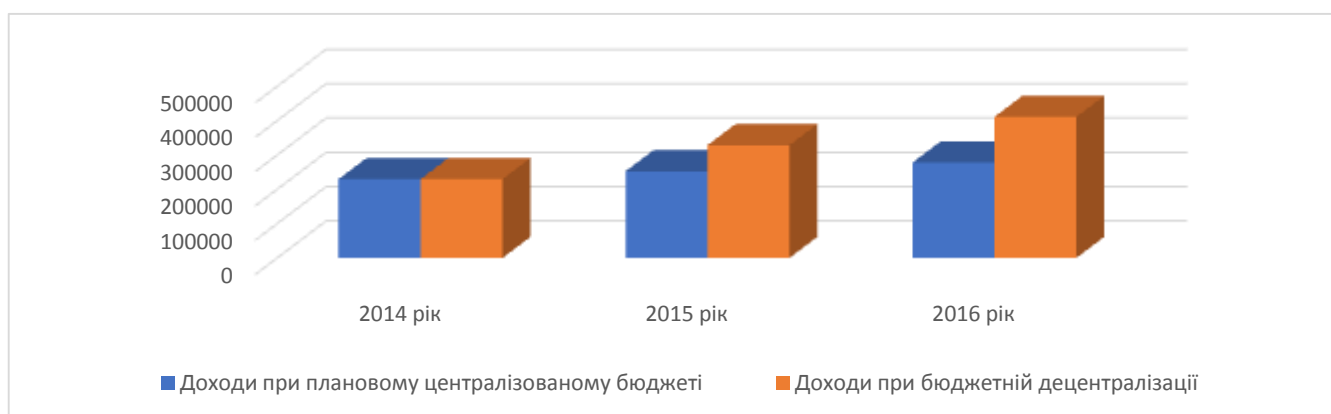

Рис 1. Доходи м. Ірпінь при плановому централізованому бюджеті та бюджетній децентралізації 2014 – 2016рр.

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [5]

Як видно з рис. 1, різке збільшення дохідної частини дозволило поліпшити фінансування культурної сфери, соціальної; витрат, пов'язаних із соціальним забезпеченням населення і вирішити чимало інших побутових питань у місті. Для більш детального аналізу доходів бюджету за 2014 – 2016 роки в таблиці 2 представлено склад і структуру доходів міста Ірпінь.

Склад і структура доходів бюджету міста Ірпінь за період 2014 -2016 рр.

Найменування доходів згідно із бюджетною класифікацією	2014 рік		2015 рік		2016 рік		Відхилення: +, - 2014 р. до 2016 р.	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Податкові надходження	125492,1	55	108791,5	34	154 940,7	38	29 448,60	23
Неподаткові надходження	930,1	1	682	1	2 512,6	1	1 582,50	1
Офіційні трансферти	103437,7	44	206964,2	64	253 494,4	61	150 056,70	120
Всього доходів	229859,9	100	316437,7	100	410947,7	100	181 087,80	144

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [5]

Таким чином, за даними таблиці 2. обсяг доходів бюджету міста Ірпінь, протягом аналізованого періоду, постійно зростає. Якщо порівняти значення 2016 року з 2014 роком, то сумарна кількість доходів міста зросла майже на 44%, що у абсолютному значенні складає 181,08780 млн. грн. Найвагомішу частку серед загальної кількості доходів складають податкові надходження, значення яких з 2014 р. по 2016 рр. збільшилось на 23%, що складає 292,929448 млн.грн. До них включаються: податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на власність, збори за спеціальне використання природних ресурсів, внутрішні податки на товари та послуги, а також інші податки. Найменшу частку доходів складають неподаткові надходження, які за аналізований період, у 2015 р. були найменшими і становили 0,682 млн. грн. (лише 1% всіх доходів), у 2016 р. значення показника зросло до 2,5126 млн. грн. (1%), але в порівнянні з 2014 р., ситуація залишилась стабільною. Що стосується офіційних трансфертів, то тут спостерігається достатньо різке зростання показників доходу. Так 2014 р. характеризувався значенням 103,4377 млн. грн., а на 2016 р. воно зросло на 150,05670 тис. грн. і склало 253,4944 млн. грн. На рисунку 2 представлено структуру дохідної частини міського бюджету міста Ірпінь у 2016 році в

розрізі загального та спеціального фондів.

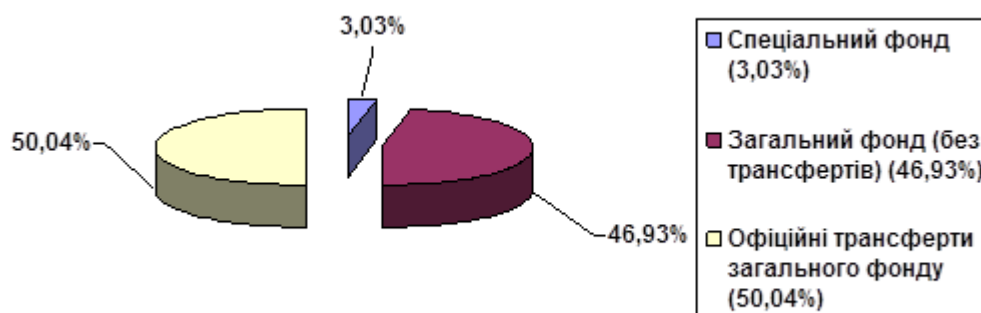

Рис.2. Структура дохідної частини міського бюджету міста Ірпінь у 2016 році Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [5]

Бюджет міста Ірпеня по доходах загального фонду за 2016 рік виконано на 94,0 %, при уточненому плані 494,5543 млн.грн. надійшло 464,8211 млн.грн., в тому числі при уточненому плані по власних – 233,1457 млн.грн. надійшло 224,945 млн.грн., що становить 96,5 %.

Видаткова частина місцевого бюджету відображає наслідки економічних і соціальних процесів в країні, адже видатки місцевого бюджету безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення регіону й суттєво впливають на загальний соціальний стан у державі й насамперед на рівень добробуту населення, освіченості, забезпеченості медичними послугами, а також послугами в галузі культури, спорту, соціальної захищеності на випадок не передбачуваних обставин.

Аналізуючи структуру видатків бюджету міста Ірпінь, можна відстежити соціальну спрямованість бюджетної політики України. Відносно висока питома вага видатків у соціальну сферу є загалом позитивна для суспільства, але не завжди для держави. Проте на цей час в Україні видатки соціального напрямку націлені виключно на фінансування споживацьких потреб, зокрема, на збільшення розмірів соціальних виплат і поетапне збільшення розміру мінімальної заробітної плати. Проаналізуємо більш детально структуру видатків бюджету м. Ірпінь у 2014-2016рр.

Видатки бюджету міста Ірпінь 2014-2016рр.

Видатки	2014р. млн.грн	2015р. млн.грн	2016р. млн.грн	Фактичні видатки за 2014 рік, млн.грн	Фактичні видатки за 2015 рік, млн.грн	Виконання видатків, затверджено міською радою 2015, %
Усього, у т.ч.:	248,7698	328,6759	437,0022	253,2990	425,4715	129%
Загальний фонд	226,4796	292,4377	350,9477	229,6617	329,1053	113%
Спеціальний фонд	22,2902	36,2382	86,0545	23,6373	96,3662	266%

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [5]

Як видно з проаналізованих даних, то відбулося перевиконання видатків на 29 %, що позитивно відображається на балансовому стані бюджету міста Ірпінь. Щодо дефіциту міського бюджету, то його заборгованість по загальному фонду станом на 01.01.2016 року склала 6,0176 млн.грн.

Перші здобутки реформи децентралізації 2015-2016 року полягають у вагомих змінах до бюджетного та податкового законодавства, що кардинально змінили якість фінансового забезпечення територіальних громад:

- власні ресурси місцевих бюджетів зросли майже втричі. Органи місцевого самоврядування отримали реальні ресурси для вирішення питань місцевого значення (ЖКГ, благоустрій, місцеві соціально-економічні програми, оновлення інфраструктури);

- посилено відповідальність профільних міністерств за належне фінансування освітньої та медичної галузей. Їх зобов'язано реформувати систему соціальних стандартів та оновити фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Це перший крок до 100% забезпечення делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень;

- до категорії місцевих податків переведено плату за землю. Це перший крок до запровадження повсюдності місцевого самоврядування;

- запроваджено оподаткування комерційної та нежитлової нерухомості;

- 182 міста отримали можливість здійснювати зовнішні місцеві

запозичення. Раніше таких міст було всього 16;

- запроваджено принцип “мовчазної згоди” при здійсненні місцевих запозичень та наданні місцевих гарантій. Обслуговування місцевого боргу віднесено до захищених видатків;

- за місцевими бюджетами закріплено 5% акцизу з тютюнових виробів, алкогольних напоїв та нафтопродуктів (орієнтовні надходження 8,1 млрд. грн.). Ці кошти в 2017 році можуть бути спрямовані місцевою владою на комунальне дорожнє господарство. В минулих роках міста, селища та села вимушені були чекати надходження коштів на ремонт дороги у вигляді субвенції з державного бюджету (2,4 млрд. грн.), яка надходила нерівномірно. Держава визначала місцевій владі які об’єкти і в яких обсягах фінансувати. За новою системою органи місцевого самоврядування отримують ці кошти напряму через місцеві акцизи та використовують на власний розсуд.

- відновлено місцевий транспортний податок (орієнтовні надходження 0,4 млрд. грн.);

- розширено права органів місцевого самоврядування по встановленню ставок та пільг з місцевих податків та зборів. Економія місцевих бюджетів за відсутності загальнодержавних пільг може скласти 1 млрд. грн.;

- органи місцевого самоврядування отримали право обслуговувати власні надходження своїх бюджетних установ та фонди розвитку в державних банках;

- закладено механізми стимулювання громад до об’єднання. Об’єднані відповідно до перспективного плану громади отримують дохідну базу та видаткові повноваження як у міст обласного значення. Нова система вирівнювання дозволила залишати більшу частину коштів на місцях. Органи місцевого самоврядування стали менше залежати від прийнятих в центрі рішень.

- Пріоритетними напрямками перетворення місцевого бюджету в

ефективний інструмент соціально-економічного розвитку міста Ірпінь повинно стати удосконалення наступних аспектів їх формування, розподілу і використання:

- збільшення, розширення та зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування за рахунок удосконалення податкового законодавства, ідентифікації нових інструментів залучення грошових коштів та реалізації інноваційно-інвестиційних програм на території міста Ірпінь;

- застосування новітніх підходів до формування видаткової частини місцевих бюджетів та підвищення ефективності процесу децентралізація управління фінансовими ресурсами акумульованих в бюджетів;

- підвищення адекватності систему регулювання міжбюджетних відносин та оперативності надання міжбюджетних трансфертів;

- впровадження в практику середньо - та довгострокового планування місцевих бюджетів;

- проведення кількісної та якісної оцінки виконання місцевого бюджету на всіх стадіях його реалізації;

- підвищення превентивних заходів і посилення контролю відносно порушення бюджетного законодавства та чітке визначення відповідальних осіб в розрізі кожного напрямку здійснення бюджетної політики на місцевому рівні.

Таким чином, слід зазначити, що реформа децентралізації 2015-2016 років позитивно вплинула на розвиток місцевих фінансів, оскільки дала поштовх для акумулювання громадам власних фінансових ресурсів на розвиток своєї інфраструктури. Реалізація запропонованих заходів дозволить місцевим бюджетам стати фінансово незалежними та дозволить ефективно використовувати наявні фінансові ресурси на підконтрольних територіях в умовах бюджетної децентралізації.

Висновки. Бюджетна децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їх

впливу на процес прийняття й утілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства. Пошук достатнього обсягу фінансових ресурсів, які б в повній мірі забезпечили фінансову незалежність місцевих бюджетів бюджетної системи України, одне із завдань бюджетної децентралізації. Фінансова база місцевих бюджетів повинна задовольняти виконання повноважень органів місцевої влади щодо виконання ними всіх завдань і програм розвитку регіону.

Аналіз дохідної та видаткової бази бюджету міста Ірпінь протягом 2014-2016 рр. у контексті формування та розподіл доходів місцевого бюджету вказує на значне збільшення рівня фінансової децентралізації за доходами, пряму залежність місцевих органів влади від центрального уряду, і частково доходів місцевих бюджетів від трансфертних платежів.

Отже, можна зробити висновок, що доходи місцевих бюджетів мають давати змогу вирішувати завдання покладені на органи місцевого самоврядування. Місцеві органи влади повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатись в межах своїх повноважень та об'єднаних громад.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 (у редакції від 16.11.2009) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Конституція України: [зі змін. та допов., внесеними Законом України від 1 лют. 2011 р. № 2952-VI]. – Харків : Фактор, 2011. – 118 с. – (Серія «Бібліотека законодавства»).
3. Набатова Ю. О. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів [Електронний ресурс] / Ю. О. Набатова, Т. В. Ус // Ефективна економіка. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4100>.
4. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О.М. Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 354 с.
5. Офіційний сайт Ірпінської міської ради: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://imr.gov.ua>.
6. Кужелев М.О. Формування механізму управління кредитоспроможністю підприємства в умовах інноваційного розвитку

економіки України / М.О. Кужелєв, М.О. Житар // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2015. – Вип. 2 (69). – С. 57-62.

7. Кужелєв М.О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М.О. Кужелєв, М.О. Житар // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький, 2015. – С.14-18.

Першко Лариса Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник, доцент кафедри фінансів Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

Івасюк Олександр Миколайович – студент навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь